

V období před druhou světovou válkou upravoval živnosti všeobecný obchodní zákoník. Tehdy se vycházelo z toho, že podnikáním „po živnostensku“ se rozumí podnikání za účelem získání obživy. Po roce 1989 se živnostenské podnikání stalo zákonitě jedním ze základních druhů podnikání. V prvotním období opětovného rozvoje podnikání řadil mezi základní druhy podnikání obchodní zákoník č. 513/1991 Sb., který prováděl i obecnou definici podnikatele a podnikání. Dnes definici podnikatele upravuje občanský zákoník. Počet živnostníků v České republice se blíží jednomu milionu osob. Každoročně pak stovky až tisíce nových živností vznikají a stovky až tisíce zanikají.

Živnostenské podnikání upravuje zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, který upravuje podmínky živnostenského podnikání i kontrolu nad jejich dodržováním. V platném znění se ovšem zákon poměrně často mění dílčími novelami, které se dnes počítají v desítkách (jedná se o více než sto novel).

Živností je soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených živnostenským zákonem.

Živností není:

- provozování činnosti vyhrazené zákonem státu nebo určené právnické osobě,
- využívání výsledků duševní tvůrčí činnosti, chráněných zvláštními zákony, jejich původci nebo autory,
- výkon kolektivní správy práva autorského a práv souvisejících s právem autorským podle zvláštního právního předpisu,
- restaurování kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi,
- provádění archeologických výzkumů.

Živností dále není činnost fyzických osob v rozsahu zvláštních zákonů, nazývaná často jako tzv. svobodná povolání. Svobodným povoláním je tak kupř. činnost:

- lékařů, zubních lékařů a farmaceutů, nelékařských zdravotnických pracovníků při poskytování zdravotních služeb a přírodních léčitelů,
- veterinárních lékařů, dalších veterinárních pracovníků včetně pracovníků veterinární asanace a osob vykonávajících odborné práce při šlechtitelské a plemenářské činnosti v chovu hospodářských zvířat,
- advokátů, notářů a patentových zástupců a soudních exekutorů,
- znalců a tlumočnicků,
- auditorů a daňových poradců,
- autorizovaných architektů a autorizovaných inženýrů činných ve výstavbě, kteří vykonávají svoji činnost jako svobodní architekti a svobodní inženýři,
- autorizovaných inspektorů.

Živností dále není činnost, vyhrazená zákonem pro podnikání výlučně právnickým osobám. Jedná se kupř. o činnost:

- bank,
- pojišťoven
- penzijních fondů a penzijních společností,
- spořitelních a úvěrních družstev,

- komoditních burz,
- organizátorů regulovaných trhů,
- činnost ratingových agentur,
- pořádání loterií a jiných podobných her,
- hornická činnost a činnost prováděná hornickým způsobem,
- výroba elektřiny či výroba plynu
- výroba tepelné energie a rozvod tepelné energie (tyto podléhají licenci podle zvláštního právního předpisu)
- námořní doprava a mořský rybolov,
- provozování dráhy a drážní dopravy,
- vykonávání komunikační činnosti podle zvláštního právního předpisu,
- výzkum, výroba a distribuce léčiv,
- zacházení s návykovými látkami, přípravky je obsahujícími a s některými látkami používanými k výrobě nebo zpracování návykových látek podle zvláštního zákona,
- zahraniční obchod s vojenským materiálem,
- provozování rozhlasového a televizního vysílání.

Živností rovněž není provozování zemědělství, včetně prodeje nezpracovaných zemědělských výrobků za účelem zpracování nebo dalšího prodeje. Jedná se nicméně o činnost, která je podnikáním ve smyslu zvláštního zákona, živnostenské oprávnění k provozování zemědělství nahrazuje zápis do evidence zemědělského podnikatele (evidenci vedou rovněž živnostenské úřady).

A konečně jsou z živnostenské právní úpravy **výslovně vyloučeny jiné činnosti, jež mohou provozovat pouze právnické osoby a jež jsou rovněž upraveny samostatnými zákony**. Patří mezi ně např.

- zprostředkování zaměstnání,
- provozování stanic technické kontroly,
- výchova a vzdělávání ve školách, předškolních a školských zařízeních zařazených do rejstříku škol a školských zařízení, vzdělávání v bakalářských, magisterských a doktorských studijních programech a programech celoživotního vzdělávání podle zvláštního právního předpisu,
- vyhledávání, průzkum a těžba nerostných zdrojů ze dna moří a oceánů a jeho podzemí za hranicemi pravomocí států,
- provozování pohřebišť,
- archivnictví,
- provozování poštovních služeb a zahraničních poštovních služeb podle zvláštního právního předpisu.

Některé další činnosti, vyňaté z živnostenského zákona, *nemají ani charakter podnikání* a mohou tedy být provozovány bez živnostenského či jiného oprávnění. Je to např. prodej nezpracovaných rostlinných a živočišných výrobků z vlastní drobné pěstitelské a chovatelské činnosti fyzickými osobami, anebo pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor, pokud jejich pronajímatel poskytuje nájemcům jen základní služby. Jestliže by byl rozsah poskytovaných služeb širší, byla by i tato činnost živností.

Zajištění státní správy živnostenského podnikání

Na úseku živnostenského podnikání je správním úřadem *živnostenský úřad*. Živnostenské úřady mají sídlo v obci s přenesenou státní správou a jsou prvoinstanční orgány zajišťující výkon státní správy na úseku živnostenského podnikání. Úřad vykonává činnosti v rozsahu stanoveném zákonem, týkající se živností ohlašovacích volných, řemeslných, vázaných a živností koncesovaných.

Živnostenský úřad kupř.

- vede živnostenský rejstřík a vydává výpisy z živnostenského rejstříku
- přerušuje, pozastavuje a ruší oprávnění k provozování živnosti
- provádí živnostenskou kontrolu a ukládá pokuty za porušení povinností podle živnostenského zákona,

Vykonává i další činnosti evidenční (kupř. přijímá žádosti o zápis do *evidence zemědělských podnikatelů*), preventivní, kontrolní i represivní, a to v souladu se zákonem.

Rozdělení živností

Živnosti se člení na:

- **živnosti ohlašovací**, jsou-li splněny podmínky stanovené tímto zákonem, postačuje jejich ohlášení příslušnému úřadu,
- **živnosti koncesované**, jsou-li splněny podmínky stanovené tímto zákonem, postačuje podání žádosti o koncesi příslušnému úřadu.

Podnikatel (živnostník) může mít více živnostenských oprávnění, může však mít i oprávnění, které zahrnuje více oborů činností.

Živnosti ohlašovací

Živnost lze provozovat již na základě **ohlášení**.

Ohlášení (nebo žádost o koncesi, viz dále) se podává výhradně elektronicky na tiskopise Ministerstva průmyslu a obchodu, tzv. jednotném registračním formuláři. Podává se na kterémkoliv živnostenském úřadě, e-mailem (včetně zaručeného elektronického podpisu) nebo prostřednictvím kontaktních míst veřejné správy Czech POINT. Jednotný registrační formulář včetně dalších dokumentů je možné nalézt na stránkách Ministerstva průmyslu a obchodu.

Živnostenský úřad po ohlášení živnosti ověří, zda byly splněny podmínky určené živnostenským zákonem. Jestliže by podmínky nebyly splněny, vyzve živnostenský úřad ohlašovatele, aby zjištěné nedostatky odstranil. Ve výzvě stanoví přiměřenou lhůtu k odstranění závad, nejméně však 15 dnů. Jsou-li k tomu závažné důvody, může živnostenský úřad na žádost podnikatele tuto lhůtu prodloužit, a to i opakovaně. Jakmile ohlašovatel závady ve stanovené lhůtě nebo ve lhůtě prodloužené odstraní, považuje se ohlášení od počátku za bezvadné.

Neodstraní-li ohlašovatel závady ve stanovené nebo prodloužené lhůtě, živnostenský úřad zahájí řízení a rozhodne o tom, že živnostenské oprávnění ohlášením nevzniklo.

Ohlašovací živnosti se zákonem dále dělí na živnosti:

- řemeslné,
- vázané,
- volné.

U živností řemeslných prokazuje ohlašovatel svoji odbornou způsobilost způsobem stanoveným zákonem. Např. ji může prokázat:

- výučním listem v příslušném oboru vzdělání (či jiným dokladem o řádném ukončení učebního poměru v příslušném oboru),
- vysvědčením o ukončení studijního oboru středního vzdělání s maturitní zkouškou,
- vysvědčením o maturitní zkoušce v oboru střední odborné školy nebo středního odborného učiliště nebo gymnázia s předměty odborné přípravy,
- diplomem nebo jiným dokladem o řádném ukončení vysokoškolského vzdělání,
- uznáním odborné kvalifikace, vydaným uznávacím orgánem podle zákona o uznávání odborné kvalifikace.

Občan České republiky nebo členského státu EU může prokázat odbornou způsobilost též *doklady o odborné kvalifikaci*, které osvědčují, že předmětnou činnost vykonával v jiném členském státě Unie, a to za podmínek uvedených v zákoně.

U řemeslných živností mohou být doklady prokazující odbornou způsobilost nahrazeny jinými doklady, kupř. o:

- řádném ukončení středního vzdělání s výučním listem v příbuzném oboru vzdělání a dokladem o vykonání jednorroční praxe v oboru,
- řádném ukončení středního vzdělání s maturitní zkouškou v příbuzném oboru vzdělání a dokladem o vykonání jednorroční praxe v oboru,
- řádném ukončení vyššího odborného vzdělání v příbuzném oboru vzdělání a dokladem o vykonání jednorroční praxe v oboru,
- řádném ukončení vysokoškolského vzdělání v příslušné příbuzné oblasti studijních programů a studijních oborů, popř. též
- vykonání šestileté praxe v oboru.

Fyzická osoba, která hodlá provozovat živnost v oboru, v němž nesplňuje zvláštní podmínky provozování živnosti (odbornou nebo jinou způsobilost), stejně tak jako všechny *právníké osoby*, které hodlají provozovat *keroukoliv živnost*, musí ustanovit konkrétní fyzickou osobu jako *odpovědného zástupce*, který musí splňovat všeobecné i zvláštní podmínky provozování příslušné živnosti dle zákona.

U živností vázaných prokazuje ohlašovatel svoji odbornou způsobilost doklady stanovenými v příloze k zákonu nebo podle zvláštních právních předpisů v ní uvedených. Je-li provozování živnosti vázáno na doklad vydaný zvláštním orgánem podle zvláštního právního předpisu, je rozsah živnostenského oprávnění vymezen uvedeným dokladem.

Jako příklady řemeslné živnosti můžeme uvést kovářství, zámečnictví, hodinářství, řeznictví a uzenářství, truhlářství, zednictví, mlynářství, pokrývačství.

Jako příklad vázané živnosti lze uvést projektovou činnost ve výstavbě, provozování autoškoly, činnost účetních poradců, vedení účetnictví ad.

Nejjednodušší podmínky jsou pro provozování **živnosti volné**. Zde postačí, splňuje-li ohlašovatel *všeobecné podmínky* provozování živnosti.

Jako příklady volné živnosti zákon uvádí poskytování služeb pro zahradnictví a zemědělství (např. vysazování květin, úpravy trávníků, vysazování a kácení stromů), reklamní činnost a marketing, poskytování služeb pro rodinu a domácnost (např. vaření, praní, žehlení, péče o zahradu), poskytování služeb osobního charakteru (činnost seznamovacích a svatebních kanceláří, astrologů, kartářek, provoz šaten apod.).

Živnosti koncesované

Osoba, která hodlá provozovat koncesovanou živnost, podá žádost o vydání koncese u živnostenského úřadu. U těchto živností *vzniká živnostenské oprávnění udělením koncese - povolení*. Není přitom právní nárok na udělení koncese.

Koncesované živnosti jsou takové, které zásadně kladou vyšší nároky na prokázání zvláštních podmínek provozování živnosti, resp. zajištění bezpečnosti. Žadatel o koncesi musí splnit odbornou způsobilost, která je stanovena v příloze živnostenského zákona nebo je upravena zvláštními právními předpisy zde uvedenými. Jsou-li pro provozování živnosti stanoveny podmínky odborné nebo jiné způsobilosti, potom žadatel k žádosti o koncesi přiloží:

Jde-li o fyzickou osobu, doklad prokazující její odbornou a jinou způsobilost, popřípadě doklad prokazující odbornou a jinou způsobilost odpovědného zástupce,

jde-li o právnickou osobu, doklad prokazující odbornou a jinou způsobilost určeného odpovědného zástupce.

Občan České republiky nebo jiného členského státu EU může prokázat odbornou způsobilost dokladem o uznání odborné kvalifikace vydaným uznávacím orgánem podle zákona o uznávání odborné kvalifikace.

Žadatel v žádosti o koncesi je povinen uvést též údaje podle zvláštních předpisů a doložit je doklady, které jsou nezbytné k tomu, aby příslušný orgán státní správy podle zákona mohl o žádosti kvalifikovaně rozhodnout.

Provozování živnosti

Živnost může být provozována fyzickou nebo právnickou osobou, a to tuzemskou i zahraniční. U ohlašovací živnosti postačuje jen ohlášení. V takovém případě je na provozování živnosti právní nárok.

Oprávnění provozovat živnost vzniká - s výjimkou osob zapisovaných do veřejného rejstříku - dnem ohlášení:

- právnickým osobám již zapsaným do obchodního rejstříku,
- právnickým osobám, které se do obchodního rejstříku nezapisují,
- fyzickým osobám *u ohlašovacích živností*.

Toto však neplatí v případech, kdy podané ohlášení živnosti není bez vady (viz výše).

U *koncesovaných živností* oprávnění provozovat živnost vzniká teprve dnem nabytí právní moci *rozhodnutí o udělení koncese* (také to neplatí v případech, kdy žádost není bez vady).

Jde-li o provozování živnosti právnickou osobou, pak je třeba ke vzniku živnosti zápisu této právnické osoby do *veřejného rejstříku*. Veřejným rejstříkem je podle zvláštních zákonů např. obchodní rejstřík, rejstřík obecně prospěšných společností, nadační rejstřík či rejstřík společenství vlastníků jednotek.

Fyzická osoba, která nemá bydliště na území České republiky, nebo právnická osoba, která nemá sídlo na území České republiky - jsou zákonem označovány jako *zahraniční osoby*. Zahraniční osoby mohou v České republice provozovat živnost za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako česká osoba, pokud ze zákona výslovně nevyplývá něco jiného.

Pro účely živnostenského zákona se za českou osobu považuje fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se sídlem na území České republiky. Bydlištěm na území České republiky se pro účely zákona rozumí místo trvalého pobytu na jejím území.

Zahraniční fyzická osoba, která hodlá na území České republiky provozovat živnost a která má podle zvláštního zákonapovinnost mít pro pobyt na území České republiky povolení, musí k ohlášení živnosti a k žádosti o koncesi doložit doklad prokazující udělení *víza k pobytu nad 90 dnů* nebo *povolení k dlouhodobému pobytu*. Povinnost doložit doklad se nevztahuje na zahraniční fyzickou osobu, která hodlá na území České republiky provozovat živnost prostřednictvím organizační složky svého obchodního závodu.

Fyzická osoba, již byl *udělen azyl*, jakož i její rodinní příslušníci, mohou provozovat živnost za stejných podmínek jako občané České republiky.

Podmínky pro provozování živnosti

Všeobecné podmínky provozování živnosti

Všeobecnými podmínkami provozování živnosti fyzickými osobami, pokud zákon nestanoví jinak, jsou

- ***plná svéprávnost***, kterou lze nahradit přivolením soudu k souhlasu zákonného zástupce nezletilého k samostatnému provozování podnikatelské činnosti, a
- ***bezúhonnost***.

Za bezúhonnou se pro tyto účely nepovažuje osoba, která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně, jestliže byl tento trestný čin spáchán v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání, o který žádá nebo který ohlašuje, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena (zejména, došlo-li k zahlazení trestu – viz blíže v kapitole V.).

Bezúhonnost se prokazuje u občanů České republiky výpisem z evidence Rejstříku trestů a u osob, které jsou občany jiného členského státu Evropské unie, doklady podle speciálních ustanovení ŽivZ. U osob, které nejsou občany České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie, se bezúhonnost prokazuje doklady podle speciálních ustanovení ŽivZ a výpisem z evidence Rejstříku trestů, nejedná-li se o osoby, které mají na území České republiky povolen trvalý pobyt; ty prokazují bezúhonnost stejně jako občané České republiky.

Živnostenský úřad je oprávněn si vyžádat výpis z evidence Rejstříku trestů podle zvláštního právního předpisu. Žádost o vydání výpisu z evidence Rejstříku trestů a výpis z evidence Rejstříku trestů se předávají v elektronické podobě, a to způsobem umožňujícím dálkový přístup. Pro účely posouzení bezúhonnosti je živnostenský úřad oprávněn vyžádat si od soudu opis pravomocného rozhodnutí. Pokud rozhodnutí neobsahuje skutečnosti rozhodné pro posouzení bezúhonnosti, je živnostenský úřad oprávněn nahlížet do těch částí trestního spisu, které tyto skutečnosti obsahují.

Zvláštní podmínky provozování živnosti

Zvláštními podmínkami provozování živnosti jsou odborná nebo jiná způsobilost, pokud je živnostenský zákon nebo zvláštní předpisy vyžadují.

V případě změny nebo doplnění požadavků na odbornou způsobilost po vzniku živnostenského oprávnění se nepožaduje prokázání praxe u podnikatele, kterému trvá živnostenské oprávnění pro provozování příslušné živnosti, ani u osoby, která vykonává funkci odpovědného zástupce pro dotčenou živnost, jestliže ji tyto osoby vykonávaly již před danou změnou či doplněním.

Nelze-li odbornou nebo jinou způsobilost prokázat dokladem vydaným jedné fyzické osobě, lze odbornou způsobilost prokázat *dokladem vydaným podnikateli* odbornými orgány, které určují zvláštní předpisy.

Pokud je v rámci odborné způsobilosti vyžadována *praxe v oboru*, rozumí se jí výkon odborných činností náležejících do oboru nebo příbuzného oboru živnosti

- osobou samostatně výdělečně činnou v oboru nebo v příbuzném oboru na základě příslušného oprávnění k podnikatelské činnosti,
- osobou pověřenou vedením závodu nebo organizační složky závodu,
- odpovědným zástupcem,
- osobou bezprostředně odpovědnou za řízení činnosti, která je předmětem živnosti, nebo
- osobou vykonávající samostatné odborné práce odpovídající oboru živnosti v pracovněprávním vztahu, služebním, členském nebo obdobném poměru.

Za příbuzné obory se považují obory, které užívají stejných nebo podobných pracovních postupů a odborných znalostí.

Odbornou způsobilost může občan České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie prokázat též doklady o odborné kvalifikaci, které osvědčují, že příslušnou činnost vykonával v jiném členském státě Evropské unie za určených podmínek. Takovou možnost připouští zákon u řemeslných živností (podle [přílohy](#) zákona) nebo u jednotlivých vázaných nebo koncesovaných živností. Při posuzování odborné způsobilosti se použije zákon o uznávání odborné kvalifikace.

Podnikatel je povinen zajistit výkon vybraných činností pouze *fyzickými osobami splňujícími stanovené požadavky odborné způsobilosti*. Platí navíc i zvláštní právní předpisy stanovující odbornou způsobilost fyzických osob pro výkon určité živnosti. Podnikatel vede o osobách splňujících podmínky odborné způsobilosti evidenci a uchovává kopie dokladů prokazujících

tuto způsobilost minimálně 3 roky ode dne ukončení výkonu činností těmito osobami; přitom je povinen dodržovat povinnosti stanovené zvláštním právním předpisem.

Druhy živností podle předmětu činnosti

Živnosti jsou zákonem podle předmětu živnosti členěny na:

- **výrobní,**
- **obchodní,**
- **poskytující služby.**

Při tomto členění je však třeba vidět, že i držitel živnostenského *oprávnění k výrobě* má právo v rámci živnostenského oprávnění výrobky též prodávat, opravovat, může zboží i pronajímat či uzavírat leasingové smlouvy, to vše za předpokladu, že zůstane-li zachována povaha živnosti. Podnikatel má dále např. právo vyrábět a potiskovat obaly, etikety a jiné pomocné prostředky umožňující prodej výrobků, které vyrábí a provádět montáž, seřízení a údržbu svých výrobků.

Nákup, prodej, zprostředkování prodeje a pronájem *cizích výrobků*, pokud jsou stejného druhu jako výrobky vlastní výroby, může být prováděn jen v rozsahu, při kterém zůstane zachována povaha výrobní živnosti.

Podnikatelé provozující *obchodní živnosti* jsou oprávněni, zůstane-li zachována povaha živnosti, také provádět též zprostředkování koupě a prodeje zboží v jednotlivých případech, provádět drobné úpravy, jimiž se zboží přizpůsobuje potřebám kupujícího na jeho žádost (pokud není zboží chráněno některým z práv duševního vlastnictví), pronajímat zboží, provádět montáž zboží dodaného zákazníkovi a provádět výměnu vadných součástí u dodaného zboží pokud může být provedena jednoduchými operacemi bez zvláštních odborných znalostí.

K živnostem *poskytujícím služby* patří např. i poskytování oprav a údržby věcí, provádění přepravy osob nebo věcí (vč. skladování), poskytování ubytování, hostinská činnost, provozování zastaváren atd., zůstane-li zachována povaha živnosti. Podnikatel oprávněný k přepravě osob a zboží může vykonávat činnosti související se zajištěním bezpečnosti a pohodlí cestujících, překládat, skladovat a balit zásilky, provozovat úschovu a poskytovat pohostinství v dopravních prostředcích. Podnikatel je rovněž oprávněn provádět servis dodaného zboží za předpokladu, že k tomu použije odborně způsobilých osob.

Vyžaduje-li provozování některých související činností *koncesi*, může je podnikatel provádět, jen pokud příslušnou koncesi má.

Jak vidíme, vymezení živností podle předmětu činnosti není a ani nemůže být ostré. Podnikatel přitom zajišťuje i činnosti související s předmětem živnosti při zachování její povahy.

Vznik živnostenského oprávnění

Fyzická nebo právnická osoba, která hodlá provozovat *ohlašovací živnost*, je povinna to ohlásit živnostenskému úřadu.

Fyzická osoba v ohlášení uvede:

- jméno a příjmení, popřípadě obchodní firmu, státní občanství, bydliště (název obce, její části, název ulice, číslo popisné nebo evidenční, popřípadě orientační číslo, poštovní směrovací číslo), rodné číslo, bylo-li přiděleno, datum narození, místo narození (obec, okres, stát) a rodné příjmení,
- u odpovědného zástupce, provozuje-li živnost prostřednictvím jeho osoby, uvede tyto údaje obdobně,

Zahraniční fyzická osoba v ohlášení uvede:

- jméno, příjmení, popřípadě obchodní firmu, rodné číslo, bylo-li přiděleno, datum narození, dále bydliště mimo území České republiky, místo pobytu v České republice (pokud byl povolen),
- označení a umístění organizační složky závodu v České republice (název obce, její části, název ulice, číslo popisné nebo evidenční, popřípadě orientační číslo, poštovní směrovací číslo)
- údaje stanovené zákonem týkající se vedoucího organizační složky závodu. Je-li odpovědným zástupcem nebo vedoucím organizační složky závodu osoba s bydlištěm mimo území České republiky, uvede též místo jejího pobytu v České republice, pokud mu byl pobyt povolen a další stanovené údaje.

Právnícká osoba v ohlášení uvede:

- obchodní firmu nebo název, sídlo (název obce, její části, název ulice, číslo popisné nebo evidenční, popřípadě orientační číslo, poštovní směrovací číslo), u fyzické osoby nebo u fyzických osob, které jsou jejím statutárním orgánem nebo jeho členy anebo osobou oprávněnou zastupovat právníckou osobu, která je statutárním orgánem, jméno, příjmení, rodné číslo, bylo-li přiděleno, datum narození, bydliště nebo adresu pobytu na území České republiky, pokud byl povolen, a u právnícké osoby, která je jejím statutárním orgánem, obchodní firmu nebo název, sídlo (název obce, její části, název ulice, číslo popisné nebo evidenční, popřípadě orientační číslo, poštovní směrovací číslo) a identifikační číslo osoby, bylo-li přiděleno,
- u *odpovědného zástupce* údaje o jeho osobě (jméno a příjmení, popřípadě obchodní firmu, státní občanství, bydliště (název obce, její části, název ulice, číslo popisné nebo evidenční, popřípadě orientační číslo, poštovní směrovací číslo), rodné číslo, bylo-li přiděleno, datum narození, místo narození (obec, okres, stát) a rodné příjmení), provozuje-li živnost prostřednictvím jeho osoby,
- označení a umístění organizační složky závodu v České republice a údaje stanovené tímto zákonem týkající se vedoucího organizační složky závodu (s výjimkou rodného příjmení a údaje o místě narození), jde-li o zahraniční právníckou osobu. Je-li odpovědným zástupcem nebo vedoucím organizační složky závodu osoba s bydlištěm mimo území České republiky, uvede též místo jejího pobytu v České republice, pokud mu byl pobyt povolen,
- identifikační číslo osoby, bylo-li přiděleno,
- předmět podnikání, případně další doplňující údaje vztahující se k rozsahu živnostenského oprávnění,
- provozovnu nebo provozovny, ve kterých bude provozování živnosti zahájeno bezprostředně po vzniku živnostenského oprávnění, s výjimkou mobilních provozoven a automatů,

- titul nebo vědeckou hodnost osob, pokud je budou při provozování živnosti používat.

Ohlašovatel je povinen *vymezit předmět podnikání* uvedený v ohlášení s dostatečnou určitostí a jednoznačností. U ohlášení živnosti volné ohlašovatel uvede obory činností, které bude v rámci svého podnikání vykonávat. Předmět podnikání živnosti volné musí být ohlášen v souladu s názvem oboru činnosti uvedeným v [příloze č. 4](#) k ŽivZ, předmět podnikání živnosti řemeslné a vázané v souladu s [přílohami č. 1](#) a [2](#) k ŽivZ.

Živnostenský list se dnes již nevydává. Pro živnostenské oprávnění nyní slouží výpis ze živnostenského rejstříku. Má-li podnikatel živnostenský list z dřívější doby, používá jej jako dřív, neboť je stále platný.

Fyzická osoba může společně s ohlášením živnosti nebo žádostí o koncesi na živnostenském úřadu též:

- podat přihlášku k registraci nebo oznámení určené správci daně za předpokladu, že nemá zákonem uloženou povinnost podávat tato podání správci daně v elektronické podobě,
- oznámit zahájení samostatné výdělečné činnosti podle zákona upravujícího organizaci a provádění sociálního zabezpečení,
- podat přihlášku k důchodovému pojištění,
- podat přihlášku k nemocenskému pojištění,
- oznámit vznik volného pracovního místa nebo jeho obsazení,
- podat oznámení podle zákona o veřejném zdravotním pojištění.

Právnícká osoba může společně s ohlášením živnosti nebo žádostí o koncesi na živnostenském úřadu též

- podat přihlášku k registraci nebo oznámení určené správci daně za předpokladu, že nemá zákonem uloženou povinnost podávat tato podání správci daně v elektronické podobě,
- oznámit vznik volného pracovního místa nebo jeho obsazení.

Ohlášení živnosti nebo žádost o koncesi se předkládají na tiskopise vydaném Ministerstvem průmyslu a obchodu. Údaje určené správci daně se podávají na tiskopise vydaném Ministerstvem financí.

Podnikatel je přitom povinen živnostenskému úřadu oznámit všechny změny, které se týkají předaných údajů a dokladů vyjma údajů zjištěných ze základních registrů a dokladů, pokud tyto doklady byly již připojeny k některému z ohlášení, k některé žádosti o koncesi nebo k oznámení změny a pokud skutečnosti, které tyto doklady osvědčují, zůstaly beze změny. Předkládané doklady nesmí být starší než 3 měsíce.

U koncesovaných živností žádá o vydání koncese fyzická i právnícká osoba živnostenský úřad. Žádost se podává na předepsaném tiskopisu. Živnostenský úřad zde vydává rozhodnutí o udělení koncese. V něm uvede podmínky provozování živnosti, pokud to živnostenský zákon stanoví.

Zánik živnostenského oprávnění

Živnostenské oprávnění *zaniká*:

- a) smrtí živnostníka, nejde-li o určené případy podle ŽivZ, a to při pokračování v provozování živnosti při úmrtí podnikatele (viz níže),
- b) zánikem právnické osoby, nejde-li o přeměnu subjektu (změna právní formy),
- c) uplynutím doby, pokud bylo živnostenské oprávnění omezeno na dobu určitou,
- d) výmazem zahraniční osoby povinně zapsané v obchodním rejstříku nebo jejího předmětu podnikání z veřejného rejstříku,
- e) stanoví-li tak zvláštní právní předpis,
- f) rozhodnutím živnostenského úřadu o zrušení živnostenského oprávnění.

V případě smrti živnostníka zákon umožňuje těm, kdo mají dědický nárok (tj. dědicové, případně pozůstalý manžel nebo partner, i když není dědicem, je-li spoluvlastníkem majetku používaného k provozování živnosti) v provozování živnosti pokračovat, pokud do tří měsíců od úmrtí zůstavitele na živnostenský úřad oznámí úmrtí živnostníka a dostanou oprávnění používat v průběhu pozůstalostního řízení zůstavitelovo živnostenské oprávnění, aby mohli disponovat s bankovními účty a penězi zemřelého a vypořádat závazky z podnikání. Podle novely živnostenského zákona z roku 2012 může pokračovat v provozování živnosti po úmrtí podnikatele také správce dědictví, případně insolvenční správce, ustanovený soudem.

Živnostenské oprávnění *živnostenský úřad zruší* jestliže:

- a) podnikatel již nesplňuje všeobecné podmínky provozování živnosti,
- b) nastanou-li zákonné překážky podnikání živnostníka,
- c) podnikatel o to požádá, nebo
- d) podnikatel neprokáže právní důvod užívání prostor podle zákona.

Žádost o zrušení živnostenského oprávnění se podává v písemné formě živnostenskému úřadu. Pokud živnostník splní všechny náležitosti žádosti o zrušení oprávnění, živnostenský úřad vydá rozhodnutí o zrušení živnostenského oprávnění bezodkladně, nejpozději však do 30 dnů ode dne doručení žádosti.

Dále může *živnostenský úřad* podnikateli *zrušit živnostenské oprávnění*, jestliže podnikatel neprovozuje živnost po dobu delší než 4 roky. V tomto případě ovšem má možnost živnostník přerušit živnostenského podnikání oznámit, potom úřad živnost zrušit nemůže.

Zákon upravuje rovněž možnost *pozastavení živnostenského oprávnění*, a to tehdy jestliže podnikatel závažným způsobem porušil nebo porušuje podmínky stanovené rozhodnutím o udělení koncese nebo zvláštními právními předpisy. Doba pozastavení provozování živnosti, po kterou nelze živnost provozovat nesmí být delší než 1 rok.

Provozování živnosti prostřednictvím odpovědného zástupce

Podnikatel je oprávněn provozovat živnost *prostřednictvím odpovědného zástupce*. Odpovědný zástupce je fyzická osoba ustanovená podnikatelem, která odpovídá za řádný provoz živnosti a za dodržování živnostenskoprávních předpisů a je k podnikateli ve *smluvním vztahu*.

Odpovědný zástupce musí *splňovat všeobecné i zvláštní podmínky provozování živnosti* stanovené tímto zákonem. Odpovědným zástupcem nemůže být osoba, u které trvá překážka provozování živnosti, ani osoba, které bylo zrušeno živnostenské oprávnění z důvodu překážky provozování živnosti, a to po dobu 1 roku od právní moci rozhodnutí o zrušení živnostenského oprávnění. Odpovědným zástupcem právnické osoby nemůže být člen dozorčí rady či jiného kontrolního orgánu této právnické osoby.

Odpovědného zástupce je povinen ustanovit:

- podnikatel, který je fyzickou osobou a nesplňuje zvláštní podmínky provozování živnosti (podle příloh zákona u živnosti vázané, řemeslné či koncesované),
- podnikatel, který je právnickou osobou, pro živnosti vyžadující splnění zvláštních podmínek provozování živnosti. Do funkce odpovědného zástupce ustanoví česká právnická osoba osobu, která je jejím statutárním orgánem nebo jeho členem a která splňuje podmínky pro výkon funkce odpovědného zástupce podle ŽivZ. Zahraniční právnická osoba ustanoví do funkce odpovědného zástupce vedoucího organizační složky závodu umístěné na území České republiky, který splňuje podmínky pro výkon funkce odpovědného zástupce podle ŽivZ. Nelze-li odpovědného zástupce ustanovit z uvedených osob, ustanovuje podnikatel odpovědného zástupce z jiných osob.

Ustanovení odpovědného zástupce pro živnost ohlašovací i ukončení výkonu jeho funkce je podnikatel *povinen oznámit živnostenskému úřadu* do 15 dnů ode dne, kdy uvedená skutečnost nastala. Oznámí-li ukončení výkonu funkce sám odpovědný zástupce (např. výpovědí smlouvy, podle níž funkci zastával), musí současně prokázat, že o ukončení výkonu své funkce podnikatele informoval písemně. Nelze-li určit den ukončení výkonu funkce odpovědného zástupce podle oznámení podnikatele, končí výkon funkce odpovědného zástupce dnem doručení oznámení odpovědného zástupce živnostenskému úřadu.

Ustanovení odpovědného zástupce pro živnost *koncesovanou* předloží podnikatel ke *schválení živnostenskému úřadu*. Ustanovení nabývá účinnosti dnem, kdy rozhodnutí o schválení nabylo právní moci. Rovněž ukončení výkonu funkce odpovědného zástupce podnikatel oznámí živnostenskému úřadu do 15 dnů od ukončení výkonu funkce.

Přestane-li odpovědný zástupce fakticky vykonávat funkci nebo přestane-li splňovat podmínky pro výkon funkce, musí podnikatel nejpozději do 15 dnů ustanovit nového odpovědného zástupce. To neplatí, je-li provozování živnosti pozastaveno nebo oznámí-li podnikatel živnostenskému úřadu, že provozování živnosti je dočasně přerušeno. Podnikatel může ustanovit odpovědného zástupce i v případech, kdy to živnostenský zákon nevyžaduje.

Pokud podnikatelem ustanovený odpovědný zástupce přestal vykonávat funkci nebo přestal splňovat zákonem stanovené požadavky, může podnikatel provozovat živnost bez odpovědného zástupce jen v případě, že tak stanoví příslušný právní předpis. Živnostenský úřad запиše do živnostenského rejstříku ukončení výkonu funkce odpovědného zástupce a uvede, že živnost je dočasně provozována bez odpovědného zástupce.

Podnikatel, který provozuje živnost prostřednictvím odpovědného zástupce, je povinen zajistit jeho účast při provozování živnosti v potřebném rozsahu.

Povinnosti podnikatele při provozování živnosti

Živnostenský zákon jako veřejnoprávní předpis stanoví podnikatelům řadu povinností, jejichž prvořadým účelem je *ochrana spotřebitele*, popř. též zaměstnanců či smluvních partnerů podnikatele. Podnikatel je povinen *objekt*, v němž provozuje živnost, resp. má sídlo, označit

- obchodní firmou, popř.
- názvem,
- jménem a příjmením
- identifikačním číslem osoby,

Zahraniční osoba označuje též organizační složku závodu, pokud ji zřizuje.

Podnikatel je povinen na žádost živnostenského úřadu prokázat právní důvod pro užívání prostor, v nichž má na území České republiky sídlo a zahraniční osoba organizační složku závodu (nemusí zásadně prokazovat tento právní důvod v případě prostor, v nichž má v sídlo, které je totožné s jeho bydlištěm)

Podnikatel je povinen prokázat kontrolnímu orgánu na jeho žádost způsob nabytí prodávaného zboží nebo materiálu používaného k poskytování služeb.

Podnikatel je povinen, jde-li o nákup použitého zboží nebo zboží bez dokladu nabytí, přijímání tohoto zboží do zástavy nebo zprostředkování jeho nákupu či přijetí do zástavy, před uzavřením smluvního vztahu identifikovat smluvní partnery, vést evidenci o těchto osobách i o datu uzavření příslušné smlouvy. Tato evidence musí být přístupná v provozovně, v níž dochází k identifikaci a kde se toto zboží nachází.

Podnikatel a fyzické osoby provozující činnost, která je předmětem živnosti, osoby jednající jejich jménem a odpovědný zástupce jsou povinni zaměstnancům živnostenského úřadu prokázat totožnost.

Podnikatel je povinen předem písemně oznámit pokračování v provozování živnosti před uplynutím doby, na kterou bylo provozování živnosti přerušeno.

Podnikatel je povinen vydat na žádost zákazníka *doklady o prodeji zboží* a o poskytnutí služby.

Podnikatel je povinen nejpozději ke dni *ukončení činnosti v provozovně* oznámit živnostenskému úřadu, na jaké adrese lze vypořádat jeho případné závazky z podnikání. Tato povinnost trvá po dobu čtyř let ode dne ukončení činnosti v provozovně.

Podnikatel odpovídá za to, že jeho *zaměstnanci splňují způsobilost pro výkon povolání* stanovenou zvláštními právními předpisy, znalost bezpečnostních předpisů a předpisů upravujících ochranu veřejného zdraví. Vyžaduje-li to povaha práce nebo jiné činnosti, odpovídá i za to, že se zaměstnanci opakovaně účastní prohlídek podle zvláštních právních předpisů.

Provozovny

Provozovnou se pro účely ŽivZ rozumí prostor, v němž je živnost provozována. Za provozovnu se považuje též

- automat nebo obdobné zařízení sloužící k prodeji zboží nebo poskytování služeb,
- mobilní provozovna, tj. provozovna, která je přemístitelná a není umístěna na jednom místě po dobu delší než tři měsíce.

Živnost může být provozována ve více provozovnách, pokud podnikatel má právní důvod pro jejich užívání. Na žádost živnostenského úřadu je podnikatel povinen prokázat právní důvod pro užívání provozovny (vyjma mobilní provozovny, u níž je povinen na žádost úřadu prokázat oprávněnost umístění provozovny).

Podnikatel je povinen *zahájení a ukončení provozování* živnosti v provozovně oznámit předem živnostenskému úřadu. V oznámení podnikatel uvede:

- obchodní firmu nebo název nebo jméno a příjmení,
- identifikační číslo osoby,
- adresu provozovny a předmět podnikání v této provozovně, u živnosti volné obor činnosti, "
- datum zahájení (ukončení) provozování živnosti v provozovně.

Podnikatel je povinen zajistit, aby provozovna byla *způsobilá pro provozování živnosti* podle zvláštních právních předpisů (zejména stavebně způsobilá). Pro každou provozovnu musí být ustanovena *osoba odpovědná za činnost provozovny* (vyjma provozu automatů).

Provozovna musí být trvale a zvenčí viditelně *označena obchodní firmou* nebo názvem nebo jménem a příjmením podnikatele a jeho identifikačním číslem osoby. Provozovna určená pro prodej zboží nebo poskytování služeb spotřebitelům musí být trvale a zvenčí viditelně označena také

- jménem a příjmením osoby odpovědné za činnost provozovny, s výjimkou automatů,
- prodejní nebo provozní dobou určenou pro styk se spotřebiteli, nejedná-li se o mobilní provozovnu nebo automat,
- kategorií a třídou u ubytovacího zařízení poskytujícího přechodné ubytování.

Při uzavření provozovny je podnikatel povinen, nebrání-li tomu závažné důvody, předem na vhodném a zvenčí viditelném místě označit počátek a konec uzavření, s výjimkou mobilních provozoven a automatů.

Podnikatel může prodávat zboží nebo poskytovat služby pomocí *automatů obsluhovaných spotřebitelem*. Prodej zboží nebo poskytování služeb pomocí automatů nesmí umožnit získat určité druhy zboží osobám chráněným zvláštními právními předpisy. Prodej zboží nebo poskytování služeb pomocí automatů se nemůže týkat zboží či služeb vyžadujících k prodeji (provozování) koncesi.

Živnostenská kontrola a správní delikty

Kontrolní činnost v rámci živnostenské kontroly vykonávají zaměstnanci živnostenských úřadů. Při kontrolní činnosti mohou zaměstnanci provádějící kontrolu pořizovat též zvukové a obrazové záznamy, ke kontrole mohou být přizváni zástupci dalších orgánů a osob určených zvláštními právními předpisy. Výkon živnostenské kontroly se řídí zvláštním *zákonem o státní kontrole*. Živnostenský úřad může rozhodnutím uložit podnikateli odstranění nedostatků zjištěných při provozování živnosti. V rozhodnutí stanoví podnikateli přiměřenou lhůtu k odstranění nedostatků. Proti rozhodnutí se může podnikatel odvolat do patnácti dnů ode dne doručení písemného vyhotovení rozhodnutí.

Pokud živnostenský úřad, popř. jiný správní orgán provádějící kontrolu podle zvláštních předpisů (např. Česká obchodní inspekce) v rámci kontroly zjistí, že živnostník spáchal *správní delikt*, je oprávněn mu za to uložit sankci. Sankční ustanovení a výše peněžních postihů je uvedena u jednotlivých deliktů v zákoně.

Příspěvek vznikl v rámci interního projektu VŠFS „Vliv nového soukromého práva na smluvní vztahy mezi podnikateli“.

Autor působí na Vysoké škole finanční a správní Praha.